

Vidkun Quisling og folkeretten

Av professor dr. juris Finn Seyersted, Oslo

Aftenposten 24/8. 84.

I Aftenposten 7. august skriver Idar Aarheim et forsvar for Vidkun Quisling. De fleste vil vel være uenig med ham. Men det er en ærlig sak å ha avvikende meninger — og jeg skal ikke gå inn på dem. Derimot må jeg protestere når han trekker inn Hjemmefrontens leder Paal Berg og gir gale opplysninger om folkeretten.

Om Paal Berg sier Aarheim:

«Derimot forstår jeg utmerket godt høyesterettsjustitiarius Paal Berg (den senere leder av Hjemmefronten) da han i radio 15. april 1940 uttalte sin takk til Quisling for at han «på ny hadde vist ansvarsfølelse og sitt fedrelandssinn».

Det er en velkjent sak at når man etter vanskelige forhandlinger har oppnådd en løsning, gir man blomster til den part som frivillig eller tvungent har gitt opp sin posisjon (i dette tilfellet som selvopplevte regjeringssjef). Det gjør man selv om man ikke mener alt man sier, når det kan bidra til at man oppnår en løsning til det bedre. I dette tilfellet var det endog et krav fra tyskerne og dermed en del av avtalen at Paal Berg (meget mot sin vilje) skulle si dette.

Folkerettslig

Om de nordmenn som meldte seg som frontkjemper for tyskerne på Østfronten sier Aarheim:

«Og de var i sin fulle rett da de meldte seg som frivillige i den tyske krigsmakt akkurat som andre nordmenn (Linge, Wigert f.eks.) meldte seg til den britiske. Folkerettslig hadde Norge opphørt å eksistere som krigførende nasjon etter kapitulasjonen i juni 1940. Ifølge den samme Haager-konvensjonen som Norge hadde ratifisert, var all myndighet i Norge de facto gått over til okkupasjonsmakten. London-regjeringens (og Hjemmefrontens) oppfordring til sabotasjehandling og mord på NS-folk var folkerettslig ganske riktig ille-

gale. Derimot hadde de tyske okkupasjoner, uansett om vi kan mislike det, støtte i den samme folkerett når de gikk til represalier for å beskytte sine interesser. Deres dødsdommer over utøvere av illegal virksomhet var også legale, derimot ikke tortur av fanger.

Norge har siden landet fremsto som selvstendig stat i nyere tid, ivret for internasjonale rettsordninger. Men i hvilke lærebøker og massemedier er norske skoleelever, og norsk almenhet, etter krigen blitt informert om de folkerettslige forhold i Norge under Den annen verdenskrig?»

Aarheim gjengir her et standpunkt som tyskerne fikk innbildt norske nazister og endel andre, men heldigvis ikke det store flertall av det norske folk. Det er da også uholdbart av to grunner:

Krigen fortsatte

● Norges krig mot Tyskland og krigstilstanden mellom de to land fortsatte selvsagt selv om de norske landstridskrefter i Norge måtte kapitulere. Kongen og Regjeringen dro til England med de kampdyktige deler av Marinen og Flyvåpenet og gjorde det klart at krigen fortsatte derfra med hjelp av de nesten 100 000 nordmenn ute, hvorav mange deltok i den militære og ikke-militære kampen. Det er en velkjent ting at en hær kapitulerer når den ser seg overmannet, uten at dens stat dermed gir opp krigen. Det gjorde også tyske enheter — f.eks. generalfeltmarskalk Paulus i Stalingrad vinteren 1943. Det er ingen prinsipiell forskjell på denne og general Ruges kapitulasjon for hele Norge, så lenge regjeringen og de gjenværende stridskrefter fortsatte kampen utenfor landet.

Folkerettsstridig

● Derimot er det riktig at en okkupasjonsmakts etter tradisjonell folkerett etter de flestes mening hadde visse rettigheter

på det okkuperte området. Men for det første gikk tyskerne langt ut over disse — ikke bare med hensyn til tortur, som Aarheim innrømmer var folkerettsstridig — men også med hensyn til represalier og annet. Men dertil kommer at tyskerne overhodet ikke hadde rett til å påberope seg de tradisjonelle folkerettslige rettigheter som okkupasjonsmakts hadde iverksatt et folkerettsstridig angrep på Norge. De eneste folkerettslige regler de da kunne påberope seg, var de rent humanitære regler, som sikter mot å beskytte militært og sivilt personell mot overgrep som grusomme våpen, tortur, uberettiget henrettelse og enhver form for mishandling.

Derimot har ikke en ulovlig okkupasjonsmakts andre rettigheter som ble antatt dengang (til og med 1. verdenskrig) da angrepskrig ennå var lovlig etter folkeretten, som f.eks. rett til å foreta rekvisisjoner, enn si konfiskasjoner og ødeleggelser. Om dette viser jeg til en betenkning som jeg satte opp under okkupasjonsperioden som folkerettsjurist i Innenriksdepartementets oppgjørsavdeling i Oslo, og som etter frigjøringen ble trykt i Tidsskrift for Rettsvitenskap. Man kan riktignok ikke gjøre angriperstatens personell strafferettslig ansvarlig individuelt for handlinger som de ville hatt rett til etter de tradisjonelle folkerettslige regler. Men også slike handlinger (f.eks. konfiskasjon eller rekvisisjon) er rettslig ugyldige og forplikter deres stat til å betale erstatning. Dette var da også de prinsipper som — med rette — ble lagt til grunn ved oppgjøret etter 2. verdenskrig. De tyske krigsforbrytere ble straffedømt bare for det folkerettsstridige angrep de hadde satt i gang og for sine grusomheter og andre brudd på de tradisjonelle krigsrettslige regler. Men all konfiskert og rekvirert eiendom ble tilbakeført til de opprinnelige eiere, og den tyske stats

erstatningsansvar ble beregnet på grunnlag av all den skade de hadde forvoldt.

Erstatning

Alt dette er jo nå historie. Men det som er viktig for fremtiden — og det håper jeg at Idar Aarheim også er enig i — er at alle nordmenn skal vite at hvis vi på ny skulle bli angrepet og besatt, har ikke angriperen noen folkerettslige rettigheter i Norge ut over å beskytte sitt personell mot tortur, mishandling og andre former for inhuman krigføring — dvs. i første rekke mot brudd på Genève-konvensjonene av 1949 om beskyttelse av krigens ofre. Ellers er alle angriperens handlinger ugyldige, han plikter å betale erstatning for all skade han volder, og innbyggerne i de besatte områder har rett til å bekjempe ham på enhver måte som ikke innebærer inhuman krigføring i strid med folkerettens regler om dette. Den ulovlige okkupasjonsmakts har ikke rett til å svare på dette med represalier, og han må betale erstatning hvis han allikevel gjør det.

Jeg beklager at dette svar kommer sent p.g.a. feriefravær.

Si Deres mening om aktuelle spørsmål, men skriv under fullt navn. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg hvis nødvendig. Det bes opplyst om innlegget også sendes andre aviser.

105120